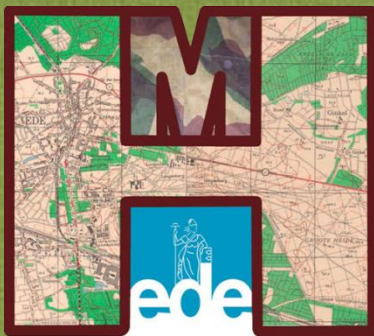

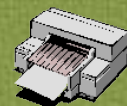

Platform Militaire Historie Ede

Airborneherdenkingen en luchtlandingen

Oorlogsdrama op de Eikenlaan

Nieuwsbrief 31, september 2017

Beste abonnees,

September is de maand van Market Garden, de mislukte slag om Arnhem. Bij het grote publiek vooral bekend van het parachutespringen op de hei. Ook dit jaar zullen er naar verwachting weer honderden para's springen boven Edes grondgebied, om zo het luchtgedeelte (Market) van deze grootste luchtlandingsoperatie ooit te herdenken. Als platform zijn we actief betrokken bij tal van activiteiten en herdenkingen die deze maand worden georganiseerd. In deze nieuwsbrief willen we aandacht vragen voor een drietal Airborne-activiteiten waarbij ook u aanwezig kunt zijn.

Herdenking bombardement Ede-Zuid

Vrijdag 15 september, om **11.00 uur**, organiseert het Platform Militaire Historie Ede in samenwerking met de gemeente Ede een herdenking bij het monument dat is opgericht ter nagedachtenis aan de slachtoffers die vielen tijdens de voorbereidende bombardementen op Ede-Zuid, op 17 september 1944.

U bent van harte uitgenodigd om hierbij aanwezig te zijn. Het monument staat aan de Parkweg ter hoogte van de kruising met de Johannes Bosboomlaan.

Programma:

Welkom: Arjan Ros (PMHE)
Uitleg gebeurtenissen: Dhr. Evert van de Weerd
Toespraak: Wethouder J. Weijland
Ooggetuigenverslag: Mevrouw Jozen-Alberti
Doedelzakmuziek: Arjan van der Boon
Last Post / volkslied: De Harmonie Ede

Kranslegging:
Wethouder: Johan Weijland
Zuiderpoortschool
Oranje Nassauschool
Koepelschool
Comité 1944-1945
Arnhem 1944 Fellowship

Overdracht monument: Arjan Ros (PMHE)
Voordragen gedichten: Oranje Nassauschool

De herdenking zal naar verwachting iets na 12.00 uur worden afgesloten, waarna er voor belangstellenden nog gelegenheid zal zijn voor het leggen van bloemen en het drinken van een kopje koffie. De muzikale begeleiding wordt verzorgd door De Harmonie Ede.

Herdenking en luchtlandingen Market Garden

Zaterdag 16 september bent u weer van harte welkom bij de Airborneherdenking en luchtlandingen op de Ginkelse Heide in Ede.

Op maandag 18 september 1944, een paar minuten over drie uur 's middags, sprongen ruim 1900 Britse militairen boven de Ginkelse hei bij Ede. Jaarlijks herdenken we deze grote bevrijdingsoperatie, die op Edes grondgebied plaatsvond en gedenken we de slachtoffers die daarbij vielen.

Dit jaar bestaat de 11e Luchtmobiele Brigade 25 jaar en wordt er extra groot uitgepakt. Zo zal er dit jaar voor het eerst ook een demonstratie met helikopters te zien zijn. Een Apache, een Chinook en een Cougar zullen demonstreren wat ze allemaal in huis hebben en het fanfarekorps Garde Grenadiers en Jagers geven deze dag een concert bij het monument. Van 9.30 tot 16.30 uur kunt u terecht voor de Airborneherdenking en Airbornemarkt, helikopterdemo's, historische vliegtuigen, muziekkorpsen, de Ginkel Heath Experience, 150 militaire voertuigen van [Keep Them Rolling](#) en [Airborne Battle Wheels](#) en het springen van maar liefst 750 parachutisten!

Er wordt gesprongen door parachutisten van The Parachute Regiment uit Engeland, militairen van de 11e Luchtmobiele Brigade uit Nederland, para's uit verschillende NATO-landen en tientallen Pathfinders, die tijdens de Airborne-luchtlandingen uit verschillende type vliegtuigen zullen springen.

Voor meer informatie kunt u ook terecht op de [website](#) van de gemeente Ede.

De N224 is de hele dag van 6.00 uur tot 18.00 uur afgesloten voor doorgaand verkeer. Bezoekers kunnen parkeren op het MOB-complex Ede-Driesprong. Vandaar rijden van 08.00 uur tot 18.00 uur gratis pendelbussen naar de Ginkelse Heide.

Airbornemarkt

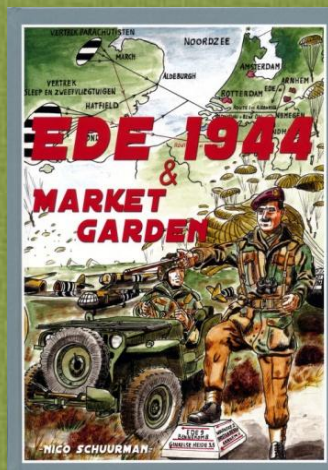
Het Platform Militaire Historie Ede zal dit jaar tijdens de Airbornemarkt aanwezig zijn met een grote collectie tweedehands boeken met een breed scala aan militair-historische onderwerpen. Voor de jeugd en de verzamelaars onder u zijn er natuurlijk ook weer kogelhulzen te koop (foto).

Aanbieding stripboek

Tekenaar Nico Schuurman zal bij onze stand aanwezig zijn om zijn stripboek 'Ede 1944' te promoten en te signeren.

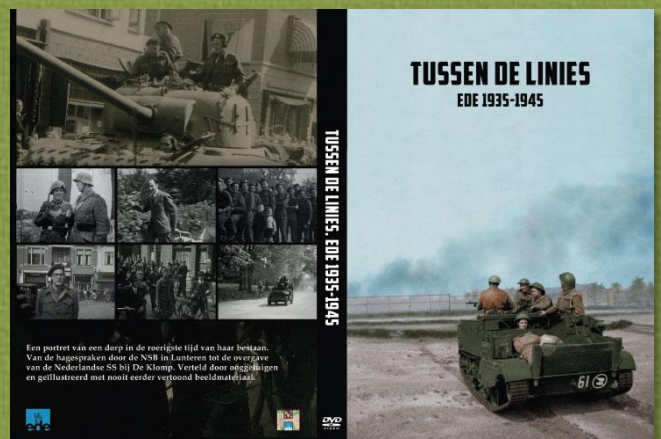

Dit bijzondere boek vertelt de Edese Airborne-geschiedenis in woord en beeld en is op de Airbornemarkt verkrijgbaar voor de actieprijs van slechts 10 euro. U kunt deze dag de striptekenaar zelf in actie zien bij het werken aan zijn nieuwste stripboek over het Edese verzet.

Aanbieding DVD

Als speciale aanbieding nemen we tevens de DVD "Tussen de linies. Ede 1935-1945" mee, welke deze dag voor de weggeefprijs van slechts 5 euro te koop zal zijn.

De DVD bevat tal van ooggetuigenverslagen en unieke historische beelden uit Ede van vóór en tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Onze kraam staat op de hei, iets voorbij de schaapskooi.

Herdenking Edes Verzet

Maandag 18 september bent u van harte uitgenodigd om aanwezig te zijn bij de herdenking van het Edese verzet bij het mausoleum in Ede.

Engelse veteranen en leden van de 'Arnhem 1944 Fellowship' zullen tijdens een korte bijeenkomst om 10.00 uur een krans leggen bij het grafmonument en zo de gesneuvelden herdenken.

Oorlogsdrama op de Eikenlaan

Door Gerard Gijsbertsen

Op de hoek van de Klinkenbergerweg en de Acacialaan staat misschien wel het kleinste, minst bekende en meest bescheiden oorlogsmonument van Ede. Maar zoals bij alle oorlogsmonumenten gaat ook achter dit kleine, eenvoudige koperen plaatje een groot drama schuil.

Verwarring bij het Duitse garnizoen

Op maandag 18 september 1944, de tweede dag van Operatie Market Garden, zijn de Duitse troepen in het Edese garnizoen in verwarring. De dag daarvoor hebben er zware bombardementen plaatsgevonden op de kazernes en de rest van Ede.

Daarbij vinden uiteindelijk 71 Edese burgers de dood, maar ook bij de Duitsers vallen zo'n 25 doden en 60 gewonden. Ze hebben die dag luchtlandingen zien plaatsvinden in de richting van Arnhem. Gedurende de avond en nacht werd het onrustig op en rond de Ginkelse heide. Kennelijk komen de geallieerden richting Ede.

En dan, op maandagmiddag 18 september, zien ze grootschalige luchtlandingen vlakbij, op de Ginkelse heide. Met de vijand zo dichtbij en zo massaal aanwezig, slaat de paniek bij sommige onderdelen toe. De Duitse Ortskommandant, de SS Obersturmführer Laban, begeeft zich met een deel van zijn troepen naar de Ginkelse heide om de Britse parachutisten te bestrijden. Want hij is tevens commandant van de 7^e compagnie van het 4^e SS Panzer Grenadier Ausbildungs und Ersatz Batallion (4. SS Pz. Gren. A&E Batallion: Pantserinfanterie Opleidings- en Aanvullingsbataljon) dat in de Simon Stevinkazerne gelegerd is. Andere Duitse legereenheden beginnen met het in brand steken van materieel dat niet in vijandelijke handen mag vallen.

En zo gaan die maandagmiddag achter de van Essenkazerne de Artillerie rijloods en twee paardenstallen in vlammen op. Achter de Arthur Koolkazerne zijn het de ziekenstal en het havermagazijn waar de rode haan victorie kraait. In de ochtend zijn de Christelijke ULO-school aan de Beukenlaan en de Barbarastichting aan de Stationsweg al in brand gezet.

De reactie bij de Edese bevolking

Voor de inwoners van Ede is het duidelijk: de zo lang verwachte bevrijding is nu toch angebroken. De Duitsers zijn verslagen, de Tommies komen er aan! Eindelijk komt er een einde aan de willekeur en terreur, maar ook aan de schaarste aan voedsel en goederen. En dan zien ze achter de kazernehekken gebouwen branden met daarin nieuwe kleding, dekens, schoenen, tassen, van alles. Dat kan men niet aanzien. Al snel glipt er iemand door het hek, gaat een nog niet brandende loods in en komt terug met een paar schoenen. Het eerste schaap dat over de dam is. En dan volgen er velen. Van alles wordt weggesleept, zelfs een motorfiets. Ook het verzet doet mee, zij zien een prachtige kans om hun bescheiden voorraad wapens en munitie aan te vullen.

Het loopt uit de hand

Aanvankelijk lijkt het de Duitsers niets te kunnen schelen. Maar dan, als de 53-jarige vrachtrijder W. van de Kuit uit de Kamperfoelielaan met een stapel rugzakken naar buiten komt, staat er een Duitse soldaat voor hem. Die wil ook een rugzak hebben. Van de Kuit, overmoedig geworden, weigert dit botweg. Hier is de Duitser niet van gediend. Er klinkt het bekende "Hände Hoch!" Maar van de Kuit is niet onder de indruk, laat de stapel rugtassen prompt vallen en grijpt het geweer vast. Er volgt wat getrek en geduw, waarbij van de Kuit kans ziet de Duitser het wapen afhandig te maken en dit weg te gooien. Dan rent ook van de Kuit er vandoor. De Duitser is kwaad geworden en werpt hem een handgranaat na. Van de Kuit wordt hierdoor zwaar gewond. Hij springt nog wel op zijn fiets, maar valt verderop alsnog neer. Snel wordt hij door omstanders naar het ziekenhuis gebracht, maar dat mag niet baten. De volgende dag overlijdt hij.

De Duitser is ook geschrokken van het hele voorval en rent weg. Daarbij vergeet hij zijn wapen. Als hij zich terug meldt bij zijn commandant rapporteert hij het voorval, waarbij hij beweert dat men zijn wapen van hem gestolen heeft. Dit wordt vervolgens gemeld bij de Ortskommandant, SS Obersturmführer Laban.

Een paar jongens, die het voorval hebben gezien, verbergen snel het wapen onder een paar struiken zodat ze het later kunnen ophalen.

Laban is woedend. Hij stuurt direct een patrouille op motoren uit om de situatie op te nemen. Ook dreigt hij ter plaatse 10 burgers te zullen laten doodschieten als het wapen niet wordt gevonden.

Een noodlottige avondwandeling

Onwetend van dit alles besluiten twee vrouwen rond half acht in de avond nog even een ommetje te gaan maken. Het zijn mevrouw de J.W.F. de Mildt-Scheffers en mevrouw M.H. Teljer-Kraai. Mevrouw de Mildt-Scheffers is een 53-jarige moeder van vijf kinderen, echtgenote van dominee de Mildt uit Renkum. Hun jongste zoon Jan woont nog thuis. Mevrouw Teljer-Kraai is een jonge moeder van 31 jaar. Haar man Guus heeft een leidinggevende positie bij de Unilever. Zij hebben één kind.

Beide gezinnen wonen tijdelijk in een appartement in de oude villa "Silva Sanat" ("Het bos geneest") van de familie Bruil aan de Stationsweg 60.

Jan de Mildt vraagt zijn moeder of het wel verstandig is om nog te gaan wandelen. Het is immers nog maar een half uur tot aan de spertijd. En na spertijd (avondklok) is het verboden om je nog op straat te bevinden. Maar de dames geven aan hooguit 10 minuten weg te zullen zijn. Ze gaan een blokje om over de Stationsweg, Erikalaan, Artillerielaan en dan terug door de Eikenlaan. Daarbij moeten we bedenken dat de straten in 1944 iets anders liepen dan vandaag (zie kaartje).

Als de dames al een poosje weg zijn, horen de achterblijvers aan de Stationsweg plotseling mitrailleurvuur vrij dichtbij uit de richting van de kazernes. Dan wordt het doodstil. Hannie Pereboom, die woont aan de Stationsweg 64 (hoek Larixlaan), kijkt op dat moment op haar horloge: het is vijf voor acht.

Als het acht uur geweest is, worden de mensen in "Silva Sanat" ongerust. De vrouwen hadden al lang thuis moeten zijn, en kunnen nu niet meer over straat. Tegen beter weten in hopen ze dat de beide moeders, geschrokken van het schieten, ergens naar binnen gevlucht zijn en nu niet meer naar huis kunnen.

De volgende ochtend wordt de rauwe werkelijkheid duidelijk. Op een handkar worden de ontzielde lichamen van de beide vrouwen afgeleverd bij de villa aan de Stationsweg. Wat was er gebeurd?

De dramatische gebeurtenissen aan de Eikenlaan

Als de beide vrouwen die maandagavond 18 september vanuit de Artillerielaan vlak bij het Militair Hospitaal de hoek om komen om via de Eikenlaan weer naar huis te gaan, komt daar net de uitgestuurde Duitse patrouille op motoren aan. Zij zien de beide dames, en ook een verder onbekende man die zich daar op straat bevindt. De patrouille roept hen aan om halt te houden. De man blijft staan, de vrouwen schuilen weg achter een bosje. Daarop wordt direct door de Duitsers het bosje met mitrailleurvuur doorzeefd. Mevrouw de Mildt-Scheffers is op slag dood, mevrouw Teljer-Kraai overlijdt enige tijd later aan ernstige verwondingen aan haar buik.

De man wordt door de patrouille gevangen genomen, net als even later een andere man die zij aantreffen. Het is de bedoeling dat dit de eerste twee van de in totaal 10 personen zijn die als represaille voor het stelen van het wapen zullen worden doodgeschoten. Het geweer vinden zij niet. De beide mannen worden naar de Duitse Ortskommandant gebracht.

Meldingen op het politiebureau

Dan gaat de patrouille naar het politiebureau, dat zich in 1944 in een tweetal huizen aan de Artillerielaan/hoek Eicalaan bevindt, ongeveer op de plek waar nu de oude Klinkenbergflat staat. Daar meldt de Duitse patrouillecommandant om acht uur aan de Nederlandse wachtcommandant van de politie dat zij twee vrouwen hebben doodgeschoten in de buurt van het Militair Hospitaal. Hoewel niet vermeld in het wachtrapport, zou daarbij zijn gezegd dat zij zijn doodgeschoten tijdens het plunderen. Tijdens het plunderen?! Het zal niet de laatste leugen in deze zaak zijn.

Vervolgens komt er om kwart voor tien weer een bericht binnen bij het politiebureau. Dit keer van de Duitse Ortskommandant SS Obersturmführer Laban. Hij maakt bekend dat voor het wegnemen van het geweer twee mensen worden vastgehouden, en dat de twee vrouwen die zijn doodgeschoten zich na acht uur 's avonds op de weg bevonden zouden hebben. Na acht uur?! De eerste melding op het politiebureau door de Duitse patrouille is gedaan om acht uur, toen alles al achter de rug was!

De levenloze lichamen van de doodgeschoten vrouwen worden nog diezelfde avond overgebracht naar het politiebureau.

De Edese politie komt in actie

Als de Edese commissaris van politie, majoor Hulsman, van de situatie hoort, besluit hij in te grijpen. Met wachtmeester Grummels gaat hij om kwart voor tien op zoek naar de Ortskommandant. Hij vindt uiteindelijk SS Obersturmführer Laban in zijn tijdelijke commandopost langs de Verlengde Arnhemseweg in de buurt van de Ginkelse heide. Hulsman weet van Laban gedaan te krijgen dat het doodschieten van de tien Edenaren niet door gaat als hij binnen 24 uur het geweer weet te vinden. De twee gevangen genomen mannen krijgt hij vrij.

Hulsman gaat direct terug naar het politiebureau. Er wordt een oproep opgesteld en gestencild. Daarin wordt vermeld dat de twee vrouwen (waarvan de namen verkeerd worden vermeld als Schäffer en de Mildt) zijn doodgeschoten omdat zij zich na 20.00 uur buiten bevonden.

Verder wordt de bevolking opgeroepen het geweer op het politiebureau in te leveren, opdat represailles zullen uitblijven. Degene die het wapen terug bezorgt zal niet worden gestraft, mits hij het wapen goed verpakt komt inleveren.

Hulsman maakt van de gelegenheid gebruik om op de aanplakbiljetten ook te vermelden dat hij voorlopig zal optreden als hoofd van alle gemeentelijke diensten. Want NSB-burgemeester van Dierendonck en wethouder van der Horst zijn verdwenen in het zicht van de naderende geallieerde troepen.

Als de volgende ochtend vroeg een politieman bij de Eikenlaan de bekendmaking aan een boom spijkt, wijst één van de omwonenden hem de plaats van het geweer. Het wapen wordt vervolgens naar de Ortskommandant gebracht, waarmee voor de Duitsers de zaak is afgedaan.

Afgedaan? Het wapen heeft drie doden gekost. Waaronder twee volstrekt onschuldige vrouwen. Die er ook nog eens van beschuldigd worden na de avondklok buiten geweest te zijn, en geplunderd te hebben.

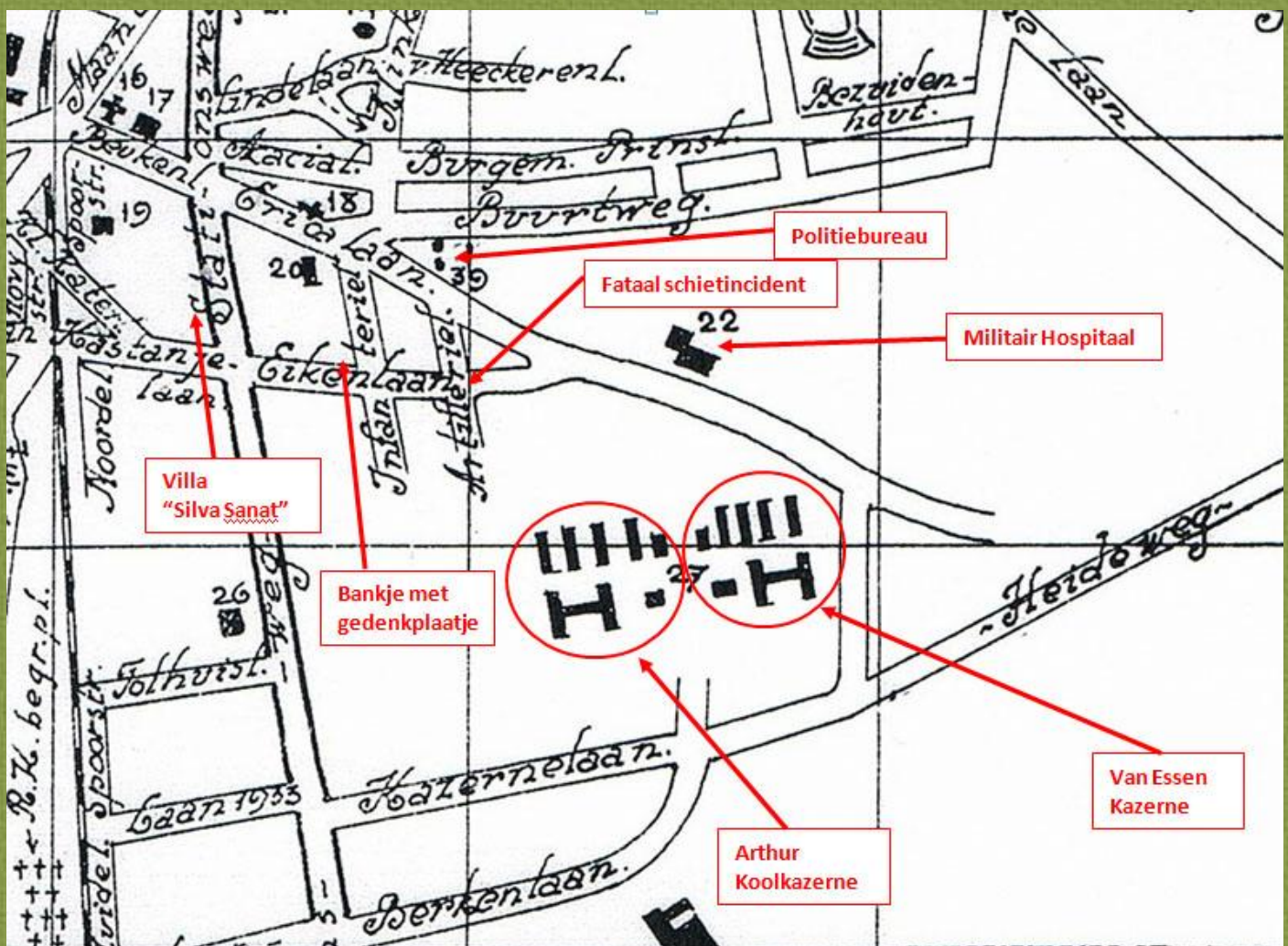
Maar ook in Ede raakt deze tragische gebeurtenis in de vergetelheid.

Gedenkteken

Rond 2009 probeert de familie de Mildt, gesteund door o.a. Jan de Nooij en Hugo Vermaas, een gedenkteken voor deze gebeurtenis geplaatst te krijgen. De gemeente Ede blijkt echter zeer terughoudend met het plaatsen van nieuwe monumenten. Uiteindelijk wordt de oplossing gevonden in het aanbrengen van een klein koperen plaatje op een bank op de hoek van de Klinkenbergerweg en de Eikenlaan. Ieder jaar rond 18 september ligt er een bosje bloemen bij...

Tekst en afbeeldingen met dank aan en via familie de Mildt.

Locaties incident Eikenlaan 18 september 1944

GEMEENTE POLITIE
TE
EDE.

Ede 18 September 1944

Hedenavond zijn door een zeer betreurenswaardig misver-
stand Mevrouw Schäffer en Mevrouw Mildt door een Duitse
patrouille doodgegeschoten omdat:

1e. Zij zich na 20.00 uur buiten bevonden.

2e. men de onvoorzichtigheid heeft gehad, om een Duitsch
militair zijn karabijn af te nemen.

Als verdere strafmaatregelen zouden hiervoor tien bur-
gers van Ede moeten worden neergeschoten op last van
den Ortscommandant.

Niet tegenstaande de daaraan verbonden gevaren heb ik
mij heden avond laat met den wachtmeester Grummels naar
den Ortscommandant, die zich in zijn gevechtsstelling
bevond, begeven en heb van dezen de toezegging gekre-
gen, dat deze executie niet doorgaat.

De twee personen, die hiervoor vast zaten zijn door mijn
bemiddeling losgelaten.

Ik spreek hierbij de hoop uit, dat men deze karabijn ten
politiebureele te Ede terugbrengt.

Ik verzeker den brenger, mits hij het wapen behoorlijk
ingepakt brengt absolute straffeloosheid.

Tevens deel ik U mede, dat ik alle gezag aan mij heb
getrokken gedurende deze tijden, zoodat ik mij tijdelijk
beschouw als het hoofd van alle gemeentelijke diensten.

De Ortscommandant van Ede deelt mij mede, hiermede ac-
koord te gaan.

Ik verzoek een ieder zooveel doenlijk zijn werkzaamheden
te verrichten en orde en rust te bewaren.

De Majoor van Politie

Hulsman.

Naamplaatje op het bankje

Agenda

Donderdag 14 september	Klassendag Edese scholen Battlefieldtour voor deelnemers Winterswijk
Vrijdag 15 september	Herdenking bombardement Ede Zuid Locatie: Parkweg Ede Aanvang: 11.00 uur
Zaterdag 16 september	Airborneherdenking en luchtlandingen Locatie: Ginkelse Heide Aanvang: 9.30 uur
Maandag 18 september	Herdenking Edes verzet Locatie: Mausoleum Ede Aanvang: 10.00 uur

Meer nieuws over bovenstaande activiteiten treft u aan in onze volgende nieuwsbrief. Deze en eerdere [nieuwsbrieven](#) zijn ook op onze website www.platformmhe.nl terug te vinden. Een nieuwe abonnee opgeven kan door een berichtje te sturen naar info@PlatformMHE.nl